

REGISTERBLAD

Namn:

Datum:

Område av riksintresse för naturvård i Gävleborgs län

Områdesnummer: Nr X 10

Områdesnamn: Svågan

Kommun: Hudiksvalls och Ljusdals kommuner

Kartblad: 16 G SV, 16 G NV, 16 G NO

Area: 8 240 ha varav 8 145 ha land och 95 ha vatten

Naturgeografisk region: 27 a Skogslandskapet norr om norrlandsgränsen
28 b Sydligt boreala kuperade områden
30 a Norrlands vågiga bergkullterräng med mellanboreala skogsomraden Norrlands skogsälvar

Kust/havsregion: Norrlands skogsälvar

Regionindelning för sjöar och vattendrag:Avrinningsområde 45, Delångersån

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsformer: vågig bergkullterräng med relativ höjd >100 m

Riksvärde

Slukrännor, ås, isälvsdelta, isälvsandur, meander, korvsjö		
Vattendrag		Fauna
Våtmarkskomplex	Mad vid sjö	Fauna
	Svagt välvd mosse	
	Topogent kärr	

Värdeomdöme: Området har stor betydelse för tolkning av inlandsisens avsmältning i trakten. Slukrännor i anslutning till HK är ovanliga i regionen. Meandersträckan är ett av länets finaste exempel. Landskapsbilden är bitvis mycket tilltalande. Förekomsten av ringlav vid Flotthöljan utgör möjligen den största och mest livskraftiga förekomsten i landet. Sandsnäsmyrorna, tack vare dess förbindelse med Svågan, har mycket höga naturvärden. Ur fågelskyddssynpunkt är Sandsnäsmyrorna bland de mest intressanta områdena i trakten. Svågan utgör lekområde för uppströmslekande öring. Älven hyser flodpärlmusslor och utter. Sandsnäsmyrorna är ett våtmarksområde med värdet av våtmarkskomplex, mad vid sjö, svagt välvd mosse och topogent kärr. Området har höga fågelskyddsvärden.

Huvudkriterier:

A, C

Stödkriterier: mångformighet, representativitet, raritet, nyckelområde, säregenhet, funktion

Förutsättningar för bevarande: Området bevaras oexploaterat

Värdet påverkas negativt av grustäkt; hyggesplöjning; vattenkraftutbyggnad, kulvertering eller förändring av vattendragets sträckning eller bottenprofil, vattenuttag, utsläpp av försurande ämnen, tillförsel av organiska gifter, överfiske, inplantering av främmande fiskstammar och skogsavverkning längs vattendraget; körning med terrängfordon; stubbrytning; vandringshinder. Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande: 1976: Område av riksintresse för naturvärden och ur fiskevårdssynpunkt
1982: Vattenvårdsplan
1986: Klass I i länsstyrelsens naturvårdsprogram.

Områdets huvuddrag: Svågan är en av Hälsinglands största skogsälvar. Den rinner genom urgranitiskt berggrund, men ströblockfynd av andesit har tolkats som att dalgången följer en tektonisk zon som också styrt eventuell vulkanism till Dellenområdet. Mellan Valsjön och utloppet i Norra Dellen finns särskilt höga naturvärden.

Högsta kustlinjen ligger ca 248 m ö.h. vid Digerön, 3 km norr om Brändbo. Här finns slukrännor på dalens östra sida som börjar strax under 300 m-nivån och mynnar på nivån ca 246 m. Hudiksvallsåsen, som förmodligen utgör Uppsalaåsens förlängning, löper genom dalen. Åsen är särskilt tydligt och skarpt utbildad mellan Ängebo och Björsarv, där den slingrar än på ena, än på andra sidan älven. Vid Råka är den brant och hög med nipor, 30 m över älven. Sträckvis är åsen dubbel. Vid Brännåsen vidtar ett kuperat område med korta åsar och mellanliggande åsgropar. Sedimenten kring HK är 20-40 m mäktiga. En serie deltaplan kan följas upp till Digerösheden. Ovanför HK finns ett omfattande sandurfält med grovt material och strömrännor.

Efter isavsmältningen har älven skurit sig ned i fjärdsedimenten och mellan Tvärforsen och Brändbo lämnat älvterrasser med tydliga meanderbågar på högre nivåer, den översta 30 m över nuvarande älv. Aktiv meandring sker längs en 6 km-sträcka nedströms Ängebo, samt i anslutande mindre vattendrag: Gladbäcken och Brändbobäcken. Här är älven grunt nedskuren och flera generationer älvfåror kan urskiljas, ibland med övergivna korvsjöar. Vid Bricka, nedanför meandersträcken, är älven återigen djupt nedskuren med 30 m höga nipor och väl utbildade sidoraviner.

Svågan är relativt fattig på naturliga forssträckor. Den viktigaste fanns uppströms vad som nu är Tvärforsens kraftverk. Forsar finns kvar vid Bricka, Råka och Långmorskvärn. Vid Flotthöljan delar älven upp sig i flera säregna forsarmar. Före regleringen 1961 var medelvattenföringen vid Friggesund 9.7 m³/s.

Vegetationen i dalgången är inte beskriven i sin helhet. Skog dominerar, med odlad mark på flodplanets finsediment. Särskilt mellan Ängebo och Sörlia är odlingsbygden småbruten och tilltalande. Ravinerna vid Bricka uppvisar typisk frisk och frodig vegetation med ursprunglig prägel. Botaniskt värdefulla inslag är bl a skuggviol (Friggesund), underviol, tvåblad och höstlåsbräken (Digerön), storgröe (Tvärforsen) och mandelpil vid Svedjebo. Strutbräken växer bl a vid Gladbäcken och Haverbäcken. Vid Flotthöljan finns en massförekomst av den sårbara och sällsynta ringlaven, *Evernia divaricata*, möjligen beroende av ett särpräglat lokalklimat vid forsarna.

Sandsnäsmyrarna ovanför HK i områdets nordvästligaste del är ett stort myrkomplex i anslutning till älven. Det domineras av ett sluttande fattigkärr med blöta kärdråg och flarkpartier. Ängsnycklar förekommer där rikligt, liksom flera olika vadarfåglar, bl a gluttsnäppa, grönben och enkelbeckasin, vidare varfågel och slaguggla. Älven utgör lek område för ett storvuxet, ursprungligt bestånd av insjööring, den s k Dellenöringen. Dellenöringen kommer antagligen att få betydelse i kompensationsutsättningar inom det egna vattensystemet. Den är anpassad till

områdets miljö och har bibehållit sitt lekområde trots stödutsättningar av andra öringstammar. Tvärforsens kraftverk utgör det största mänskliga ingreppet. Sandnäsmyrorna är ett våtmarksområde med värdet av våtmarkskomplex, mad vid sjö, svagt välvd mosse och topogent kärr. Området har höga fågelskyddsvärden.

Anmärkningar: Planer har av AB Iggesunds Bruk presenterats på kraftverk vid Brännås, Långmor (48 m) och Styggforsen (61 m) inom området. Vegetationen är bristfälligt beskriven. VMI-ID: 16G8C01

Referenser: Klint, M, 1959: Svåga älvs meanderlopp. Proseminarieuppsats i naturgeografi, Uppsala.

Lindberg, T & Wikberg, T, 1974: Naturinventering, Hudiksvalls kommun. Länsstyrelsen i Gävleborgs län.

Lundqvist, G, 1963: Beskrivning till jordartskarta över Gävleborgs län. SG U , ser Ca , nr 42 . Länsstyrelsen i Gävleborgs län, 1982: Vattenvårdsplan för Nordöstra Hälsingland.

Fiskeriverket

Ståhl P 1985. Skyddsvärda myrar i Gävleborg. Länsstyrelsen i Gävleborgs län. Rapport 1985:2.

Ståhl P 1994. Uttern i Gävleborg. Länsstyrelsen i Gävleborgs län. Rapport 1994:3

Naturvårdsverket 1994, Myrskyddsplan för Sverige.

Fiskeriverket, beslut 1988-04-11 rörande Områden av riksintresse för yrkesfisket, områden av särskilt intresse för fritidsfisket samt områden av särskilt intresse avseende stammar av fisk.

Fiskeristyrelsen 1984. Bevarande av de svenska fiskbeståndens genetiska resurser.

Vattenfall 1989. Öringstammar i Sverige. Åtgärdsstudier för kompensation av fiskeskador.

Delrapport 2.